

СЕКЦІЯ 3 ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

REGULATORY AND LEGAL SUPPORT FOR THE PROVISION OF DIGITAL SERVICES IN THE FIELD OF CONSTRUCTION IN UKRAINE

Розвиток будівельного сектора є одним із показників стабільності та економічного прогресу держави, а наявність будівельних об'єктів і їх інфраструктурне забезпечення виступає гарантією соціального захисту населення. Однак, попри важливість та суспільно-економічну вагу будівництва для країни, в цій галузі існує чимало проблем, які потребують термінового вирішення. У статті розглядаються питання, що пов'язані з різними аспектами нормативно-правового регулювання будівництва в Україні. Підкреслено, що в сучасних умовах, коли економіка країни переживає критичні труднощі через кілька серйозних причин, серед яких, можливо, найважливішою є повномасштабне вторгнення російської федерації на українську територію, що призвело до масштабного руйнування багатьох об'єктів в різних секторах промисловості та житловій сфері, наукове вивчення ключових питань нормативно-правового регулювання будівництва є надзвичайно актуальним. Така важливість обумовлена тим, що нормативно-правове регулювання дозволяє діяти в межах правового поля, розширює можливості функціонування у цій сфері та запобігає правопорушенням у будівельному сегменті економіки. Автори акцентують увагу на ключових елементах нормативно-правового контролю в будівельній сфері, зокрема на аспектах цифровізації, та також тих, що стосуються будівельних норм, правил, стандартів, розроблених в Україні, на специфічних державних і галузевих будівельних регламентах і плануванні територій із їх забудовою. У статті наголошено, що сучасні виклики вимагають від будівельної галузі максимального сприяння відновленню міст, селищ і сіл України, що постраждали від дії агресора. У цьому контексті правова база повинна бути націлена на створення нових видів діяльності в будівництві, залучення інвестицій та розвиток інноваційного потенціалу досліджуваної сфери.

Ключові слова: будівництво, будівельна галузь, цифровізація, нормативно-правове регулювання, житлове будівництво, капі-

тальне будівництво, відновлення, електронні послуги.

The development of the construction sector is one of the indicators of stability and economic progress of the state, and the availability of construction projects and their infrastructure support is a guarantee of social protection of the population. However, despite the importance and socio-economic weight of construction for the country, there are many problems in this area that require urgent solution. The article deals with the issues related to various aspects of normative-legal regulation of construction in Ukraine. It is emphasized that in modern conditions, when the country's economy is experiencing critical difficulties due to several serious reasons, among which, perhaps, the most important is the full-scale invasion of the Russian Federation on Ukrainian territory, which led to large-scale destruction of many facilities in various sectors of industry and housing, the scientific study of key issues of normative-legal regulation of construction is extremely relevant. Such importance is due to the fact that the normative-legal regulation allows to act within the legal framework, expands the possibilities of functioning in this sphere and prevents offenses in the construction segment of the economy. The authors focus on the key elements of regulatory control in the construction sector, including aspects of digitalization, as well as those related to building codes, rules, standards developed in Ukraine, specific state and sectoral construction regulations and planning of territories with their development. The article notes that modern challenges require the construction industry to maximize assistance to the reconstruction of Ukrainian cities, towns and villages affected by the actions of the aggressor. In this context, the legal framework should be aimed at creating new activities in construction, attracting investment and developing the innovative potential of the studied sphere.

Key words: construction, construction industry, digitalization, regulatory, housing, capital construction, recovery, e-services.

УДК 342.9:004.9:69
DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2024.44.23>

Миколайчук М.М.

д. наук з держ. упр., професор,
професор кафедри публічного
управління та регіоналістики
Національний університет
«Одеська політехніка»

Ровинська К.І.

к. наук з держ. упр., доцент,
доцент кафедри державознавства,
права та європейської інтеграції
Національний університет
«Одеська політехніка»

Постановка проблеми у зальному вигляді.

В сучасних умовах, коли економіка країни переживає кризу через ряд серйозних причин, серед яких однією з найзначніших є повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну та руйнівні наслідки для промислових об'єктів і житлового сектора, важливість наукового осмислення ключових аспектів адміністративно-правового регулювання будівництва

стає особливо актуальною. Зазначена важливість зумовлена тим, що ноормативно-правове регулювання дозволяє функціонувати в юридичному руслі, розширює можливості діяльності і допомагає уникнути правопорушень в цій сфері економіки. Отже, в контексті сказаних аспектів, вивчення будівельної галузі як об'єкта нормативно-правового регулювання є не лише доцільним, але й необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання, що пов'язані з нормативно-правовим регулюванням сфери будівництва, були темою досліджень багатьох відомих вчених. Серед них слід виділити таких фахівців, як В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, Н. О. Армаш, Блінова Г.О., Л.О. Богінська, В. В. Галуцько, Є. В. Додін, О.М. Завора О.М, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. І. Остапенко, С. В. Петков, О. В. Стукаленко та інші. На сьогоднішній день в наукових джерелах існує обмежена кількість досліджень, які детально аналізують цифровий аспект нормативно – правового управління в будівельній галузі. Тим не менше, спостерігається суттєва трансформація як самої індустрії, так і цифрових інструментів та послуг, що їх надають органи. Ці зміни та еволюція потребують поглибленого вивчення.

Метою статті є дослідження цифровізації нормативно- правових засобів, які забезпечують державне регулювання відносин в галузі будівництва в Україні в умовах російської військової агресії.

Виклад основного матеріалу. Будівельний сектор має вирішальне значення для економік усіх країн, адже стан капітального будівництва суттєво впливає на подальший прогрес усіх галузей матеріального виробництва. Ця галузь є однією з основних, базових та відіграє ключову роль у створенні та розширенні виробництв будь-якого напрямку (через зведення нових потужностей, реконструкцію, модернізацію та технічне осучаснення наявних виробництв). Розвиток будівельного сектора має мультиплікаційний ефект для зростання інших виробництв (виробництва будівельних матеріалів і обладнання, машинобудування, нафтохімії та багатьох інших) [1]. Крім того, будівельна індустрія суттєво впливає на вирішення соціальних проблем, покращення добробуту та формування якісного середовища для життя, а також впливає на соціально-економічний розвиток регіонів.

У нашій роботі ми проаналізуємо тему цифровізації на макрорівні в рамках будівельної галузі, оскільки це є важливим чинником для прогресу національної економіки і держави в цілому.

Варто відзначити, що цифровізація державних процесів у будівництві не лише підтримує бізнес, але й підвищує прозорість ринку, зменшує корупцію, сприяє зростанню довіри між бізнесом і владою, а також стимулює появу більшої кількості відповідальних учасників ринку [2].

Уряд України проводить певні ініціативи, що спрямовані на підтримку цифровізації, зокрема в будівельному секторі. 17 січня 2018 року було затверджено «Концепцію

розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки», а також розроблено план дій для її впровадження. Концепція включала низку заходів, серед яких: створення стимулів для цифровізації економіки та соціальних галузей; усвідомлення викликів і можливостей для розвитку цифрової інфраструктури; формування цифрових навичок у населення; визначення ключових сфер і проєктів для цифровізації; сприяння розвитку внутрішнього ринку виробництва та споживання цифрових технологій.

Уряд надає особливе значення цифровій трансформації в регіонах. Однією з основних цілей, що закладена в Державній стратегії регіонального розвитку України на 2021–2027 роки, є цифрова трансформація регіонів. Стратегія, що розроблена Міністерством розвитку громад та територій України, включає важливі напрямки: покращення електронної інфраструктури та цифровізацію процесів у міністерствах, впровадження загальнонаціональних проєктів з цифрової трансформації, а також розробку Програми цифрового розвитку для регіонів. Також Міністерство розвитку громад та територій України займається загальноукраїнськими проєктами в галузях будівництва, регіонального розвитку та житлово-комунального господарства, які мають на меті створення цифрового простору для переведення послуг в онлайн-формат.

17 лютого 2021 року Кабінет Міністрів України затвердив концепцію реалізації технологій будівельного інформаційного моделювання (BIM-технологій), розроблену Міністерством розвитку громад та територій України, а також план дій для її впровадження. Починаючи з липня 2020 року, Міністерство цифрової трансформації спільно з Міністерством розвитку громад та територій за підтримки USAID в рамках ініціативи «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах/TAPAS» розпочали перший етап Єдиної державної електронної системи в сфері будівництва (ЄДЕССБ). Головною метою цього проєкту стало поліпшення якості надання адміністративних та інших послуг у будівельному секторі, скорочення корупційних ризиків та забезпечення прозорості у їх наданні. [3].

З 1 грудня 2022 року Єдина державна електронна система в сфері будівництва (ЄДЕССБ) функціонує в режимі «промислової» експлуатації, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України № 565 від 20 травня 2020 року, яке затверджує план заходів щодо її створення та впровадження. Розробка електронних сервісів та інструментів для цієї системи все ще триває, однак в умовах воєнного

стану в Україні певні можливості залишаються обмеженими [3].

На сьогоднішній день діджиталізація є одним із основних форматів впровадження електронних можливостей для забезпечення прав громадян. Однією з передових платформ став портал «Дія», який швидко вдосконалюється і розширює спектр послуг для українських громадян. Таким чином, дослідження його функціональних можливостей набуватиме все більшої значущості в майбутньому, і оптимізація електронних послуг стане одним із пріоритетних завдань Міністерства цифрової трансформації в найближчий час.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 року № 1137 «Щодо Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг» і Положенням «Про Єдиний державний вебпортал електронних послуг» було засновано портал «Дія». Це ініціатива спрямована на поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг, що дозволяє їм не лише ініціювати, але й активно долучатися до процесу підготовки документів на всіх етапах будівництва. Крім того, діяльність цього порталу тісно пов'язана з Порталом Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва. Регулювання його роботи відбувається згідно з Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» та Постановою Кабінету Міністрів України «Щодо реалізації експериментального проєкту для впровадження першої черги Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва».

Значення «Дії» полягає в тому, що всі значущі документи систематизовані та зберігаються в єдиному місці, що забезпечує доступ до них через смартфон для захисту своїх прав. Наприклад, у розділі «Земля, будівництво, нерухомість» можна знайти перелік послуг, що пов'язані з будівельними процесами: державна реєстрація прав на нерухоме майно, подання декларації про готовність до експлуатації самовільно зведених об'єктів на призначеній земельній ділянці, декларація про готовність до експлуатації за рішенням судового органу, запит на отримання містобудівних умов та обмежень для забудови території, скасування повідомлення про початок підготовчих або будівельних робіт, декларація про готовність до експлуатації об'єктів класу СС1, видача будівельного паспорта, повідомлення про старт підготовчих робіт, оголошення про початок будівництва відповідно до будпаспортних даних, інформація про старт будівельних робіт класу СС1, декларація про готовність об'єкта до експлуатації, отримана

на основі будпаспорта, ліцензія на проведення будівельних робіт, внесення змін до ліцензії на здійснення будівельних процесів, анулювання ліцензії, сертифікат про введення об'єкта в експлуатацію та інші супутні документи [4].

Міністерство та Комітет цифрової трансформації України описують особливості Порталу «Дія» наступним чином: «Уряд створив умови для відходу від застарілих інтерфейсів, незручних процесів, накладок функцій і дублювання послуг, які характерні для багатьох порталів державних установ. Єдиний вебпортал державних послуг «Дія» надає можливість отримувати публічні послуги, подавати запити, скарги та петиції, здійснювати електронну кореспонденцію з владою, проводити опитування тощо; впроваджено мобільний додаток «Дія»; є можливість користуватись особистим кабінетом та отримувати доступ до даних з реєстрів; а також створено сучасний реєстр адміністративних послуг [5].

Залежно від категорії, реєстрація послуг може відбуватись автоматично протягом 5, 10 або 15 днів. Для отримання послуг знадобиться особистий електронний підпис. Наступним кроком буде реєстрація або авторизація на порталі «Дія» у «кабінеті громадянина». Після цього слід заповнити онлайн-форму для отримання потрібної послуги [6].

Будівельні послуги є складовою частиною впровадження Єдиної електронної системи у галузі містобудування. Це створює можливість для початку та завершення будівельних робіт в онлайн-форматі для об'єктів категорії СС1, які включають кафе, приватні будинки та малі споруди. У липні Міністерство цифрової трансформації запустило новий будівельний реєстр, яким вже скористалися понад 18 тисяч замовників. Основною перевагою цих послуг є їхня повна автоматизація без участі чиновників. Електронна система сама ухвалює рішення щодо результатів надання послуг, спираючись на перевірку даних у реєстрах. Усі ці перевірки майже повністю усувають ризики корупції. Серед нових можливостей, доступних на Порталі «Дія», з'явилася опція отримання онлайн-довідки про нерухоме майно. Вона містить дані з реєстрів: державного реєстру прав на нерухоме майно, реєстру власності на нерухомість, державного реєстру іпотек, а також єдиного реєстру заборон на відчуження об'єктів нерухомості, що дає змогу перевірити право на житло, а також інформацію про власників і співвласників, наявність даних про майно в реєстрах [7].

На сьогоднішній день важко оцінювати нову систему цифрових послуг і портал «Дія», адже він існує не так вже й давно, а цей ресурс

швидко інтегрує нові можливості для у забезпечення прав громадян у сфері будівництва. Хоча Портал був розроблений як незалежна платформа для надання послуг, він також інтегрований з Порталом Єдиної державної електронної системи в будівництві. Їх функції є схожими. Це значно спростило документообіг, пов'язаний із будівельними процесами та правами на нерухомість.

В пункті 31 Порядку №461 зазначено, що замовник має право обирати способи подачі документів для отримання дозволу на експлуатацію завершених будівельних об'єктів до відповідного органу державного архітектурно-будівельного контролю такими способами:

1) в електронному форматі через особистий електронний кабінет або інші державні інформаційні системи, які інтегровано з особистим кабінетом, де користувачами виступають замовник та компетентний орган державного архітектурно-будівельного контролю;

2) в паперовому вигляді або через поштову відправку з описом вмісту, за допомогою центрів надання адміністративних послуг [8].

Введення першої форми подачі документів в електронному вигляді для прийому завершених будівельних об'єктів через електронний кабінет або іншу державну інформаційну систему, що інтегрується з електронним кабінетом, є новим етапом у будівельному законодавстві. Відповідно до пункту 4 Порядку функціонування Єдиної державної електронної системи в будівництві, затвердженого 23 червня 2021 року №681, електронна система охоплює такі складові: Реєстр будівельної діяльності системи, електронний кабінет користувача та портал електронної системи. Для забезпечення її роботи можуть бути включені й інші програмні модулі [9].

Згідно з першою частиною статті 22-3 Закону України «Про містобудівну діяльність» [10], електронний кабінет є елементом електронної системи, яка забезпечує електронну взаємодію між фізичними і юридичними особами, державними органами, місцевими органами влади та центрами надання адміністративних послуг. Цей сервіс створений для електронної передачі і отримання документів, зокрема тих, що стосуються отримання дозволів на проведення підготовчих і будівельних робіт, а також для оформлення прийняття в експлуатацію завершених об'єктів.

Правовою основою функціонування електронного кабінету у цій області є також Закон України від 17 жовтня 2019 року № 199-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг

у будівництві та створення Єдиної державної електронної системи у цій області» (абзац 2 підпункту 4 пункту 11 розділу II). «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 17 жовтня 2019 року № 199-IX [10]; «Порядок ведення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва» від 23 червня 2021 року № 681 [9]; «Порядок приймання в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів» від 13 квітня 2011 року № 461 [2].

Аналіз статей 5, 7 та 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» дозволяє зробити висновок, що електронний документ, який має всі необхідні реквізити, має таку ж правову силу, як і паперовий документ, за винятком випадків, що регулюються законодавством [11]. Додатково, відповідно до абзацу 2 частини 1 статті 9 Закону України «Про адміністративні послуги» [12], адміністративні послуги можуть надаватися в електронному форматі через Єдиний державний вебпортал електронних послуг, зокрема за рахунок інтегрованих інформаційних систем державних органів та місцевого самоврядування.

Таким чином, оскільки реєстрація повідомлення про початок будівельних робіт та декларації про готовність об'єкта до експлуатації виконується через електронний кабінет замовника в результаті надання адміністративної послуги органом ДІАМ (Державна інспекція архітектури та містобудування України) в електронному форматі, рішення про зазначену реєстрацію, ухвалене автоматично за допомогою програмного забезпечення, є індивідуальним актом суб'єкта владних повноважень, і, відповідно, цей акт втрачає свою дію після виконання. Його можна оскаржити згідно з порядком, передбаченим КАСУ.

Отже, у пункті 19 частини першої статті 4 КАС України зазначено, що індивідуальний акт є рішенням, виданим суб'єктом владних повноважень у процесі виконання управлінських функцій або надання адміністративних послуг. Цей акт стосується прав або інтересів конкретної особи або групи осіб, і його дія завершується виконанням або має чітко визначений термін [13].

В абзаці 3 пункту 18 «Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів» від 13 квітня 2011 року № 461 зазначено, що при подачі декларації через електронний кабінет перевірка повноти інформації, що міститься в декларації, проводиться автоматично за допомогою програмних засобів ведення реєстру під час її заповнення замовником. Реєстрація декларації шля-

хом внесення даних, зазначених у ній, до реєстру здійснюється автоматично в день її надходження.

Згідно з абзацом 9 пункту 22 Порядку №461, у разі якщо відповідний орган державного архітектурно-будівельного контролю виявить неточності у даних, наведених у зареєстрованій декларації (якщо буде встановлено, що інформація в декларації на момент реєстрації не відповідає дійсності, або якщо будуть виявлені розбіжності з даними, зазначеними в декларації), це може послужити підставою для визнання об'єкта самочинним будівництвом. Це особливо актуально для випадків, коли будівництво ведеться на земельній ділянці, для якої не було отримано належного відведення, або якщо немає відповідних документів, що дозволяють виконання будівельних робіт, чи затвердженого проекту або будівельного паспорта. Крім того, якщо містобудівні умови та обмеження були скасовані, орган державного архітектурно-будівельного контролю зобов'язаний анулювати реєстрацію такої декларації [8].

Ще один ключовий документ у процесі цифровізації будівельної галузі – це Проект Закону про внесення змін до окремих законодавчих актів України, що стосується реформи містобудівної діяльності №5655. Цей законопроект має на меті підтримати реалізацію широко-масштабної цифровізації процесів та процедур реєстрації в будівництві. Запропоновані зміни включають:

- зменшення використання паперових документів серед учасників містобудівної діяльності;
- впровадження цифрових технологій у процесі та реєстраційні процедури в будівництві;
- чітке розмежування між містобудівним контролем та державним наглядом у сфері містобудівництва;
- підвищення важливості органів місцевого самоврядування, які отримують розширені повноваження для контролю за об'єктами, що зводяться без дозволів;
- визначення учасників будівельного процесу, їхніх прав та обов'язків, а також відповідальності кожного з них тощо [14].

17 лютого 2021 року Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію реалізації технологій будівельного інформаційного моделювання (BIM-технологій) в Україні, а також план дій для її здійснення. Основною метою Концепції є встановлення механізмів впровадження BIM-технологій у будівельному секторі як засобу для подальших реформ, модернізації та цифрової трансформації галузі будівництва в Україні. Реалізація мети Концепції

повинна ґрунтуватися на таких принципах: використання відкритих форматів для подання даних та можливість будівельним компаніям вільно обирати будь-яке програмне забезпечення без жодних обмежень; узгодження українського законодавства з нормами ЄС і стандартами; консолідація зусиль між секторами (державою, бізнесом та громадянами для ефективного впровадження); досягнення консенсусу (аналіз та врахування думок усіх учасників щодо впровадження BIM-технологій); гарантування рівних умов для всіх учасників ринку у використанні BIM-технологій; ухвалення необхідних рішень на основі кращих практик. Реалізація цієї концепції дозволить: забезпечити ефективне використання бюджетних коштів, призначених для будівництва та подальшої експлуатації (ліквідації) об'єктів; гарантувати інтеграцію та взаємозв'язок державних сервісів і інформаційних систем; покращити доступність, прозорість і відкритість інформації про будівельні об'єкти; підвищити інвестиційну привабливість сфери будівництва та конкурентоспроможність українських підприємств; сприяти досягненню сталого розвитку будівництва в Україні [15].

У результаті проведеного контент-аналізу цифрових трансформацій було виділено як спільні, так і унікальні аспекти реалізації стратегічних документів, що сприяють розвитку цифрової економіки в будівельному секторі. Ідентифіковані закономірності дають змогу стверджувати, що в цілому стратегічні пріоритети розвитку цифрової економіки в Україні узгоджені з глобальними трендами. Запропоновано контур реалізації економічної політики на основі цифрових трансформацій, в якому охарактеризовано рівні впровадження цифрових технологій у контексті архітектури економічної системи.

Війна суттєво вплинула на будівельний сектор, оскільки в період з 2022 по 2024 роки підприємства зіткнулися з низкою викликів:

- нестача кадрів (внаслідок еміграції та мобілізаційних заходів відбулося значне зменшення кількості працівників у будівництві);
- зниження інтересу до нових об'єктів нерухомості;
- зміна пріоритетів у будівництві (акцент зроблено на відновленню пошкодженого майна).
- підвищення витрат на будівництво об'єктів (зменшення внутрішнього виробництва матеріалів, проблеми з імпортом та зростання витрат на логістику в сумі призводять до зростання цін на будівельні матеріали);
- зниження платоспроможності населення країни;

• відсутність ефективних механізмів державної підтримки будівельних компаній та ін. [16, 17].

Суб'єкти підприємництва в сфері будівництва можуть вивчити нові напрямки, пов'язані з усуненням наслідків агресії з боку Росії, що сприятиме відновленню пошкоджених інфраструктурних об'єктів України.

Слід підкреслити, що в процесі відновлення та ремонту житла, а також в медичній, освітній та соціальній інфраструктурі, держава виконує суттєву роль, проте її темп роботи в цій сфері залишається досить повільним. Наприклад, на квітень 2023 року Фонд ліквідації наслідків збройної агресії ще не розпочав свою діяльність, а перші фінансові ресурси були виділені лише 17 травня 2023 року. Окрім держави, важливу роль відіграють міжнародні організації, серед яких Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку, Світовий банк та Європейський Союз. У той же час, громадське суспільство розпочало відновлення житла та інфраструктури значно раніше і активно працює в кількох напрямках. Серед них можна виділити чотири ключові сфери діяльності організацій громадянського суспільства та волонтерських ініціатив у цій галузі:

1) відновлення та ремонт фізично пошкоджених і зруйнованих житлових приміщень громадян;

2) проектування нових територій у населених пунктах, які постраждали внаслідок війни;

3) підготовка мерів, архітекторів, спеціалістів, надання менторської підтримки та створення навчальних матеріалів для учасників відновлення;

4) професійний інженерний супровід будівельних проектів.

Більшість з цих ініціатив є волонтерськими, в основі яких стоять експерти, навколо яких об'єднуються бажаючі долучитися до роботи проектів втійчиншій формі: виконання фізичних завдань на об'єктах, забезпечення будівельними матеріалами, розробка навчального контенту, допомога в гуманітарних питаннях [18].

За даними Світового банку, лише житловий сектор України зазнав прямих втрат від російської агресії на понад 50 мільярдів доларів, що становить понад третину загальних збитків інфраструктури України. Відновлення знищеного житла є одним із найактуальніших завдань для забезпечення гідних умов життя громадян в умовах війни та після її завершення [17].

Вищезазначене надає підстави стверджувати, що учасники будівельного сектора

Таблиця 1

Характеристика механізму використання електронної публічної послуги «ЄВідновлення»

Категорії пошкоджень	Алгоритм процесу призначення компенсації
Перша категорія (вибиті вікна, невеликі пошкодження покрівлі, конструктив будівлі не пошкоджений і т.п.)	1) Комісійне обстеження за участю власників (одного власника) нерухомості, оцінка ступеня пошкоджень, складання акту про пошкодження; 2) фотофіксація ушкоджень нерухомого майна; 3) заповнення чек-лісту; 4) внесення заповненого чек-лісту до Реєстру пошкодженого і знищеного майна, підписання членами комісії електронним кваліфікованим підписом; до чек-лісту додаються результати фотофіксації; 5) оцінка можливості отримання компенсації; компенсація на ремонт надається за умови, що нерухоме майно може бути відновлено шляхом: а) проведення капітального або поточного ремонту; б) отримання та використання компенсації, звітування (особа, яка отримала компенсацію, повинна звітувати протягом 12 місяців з моменту отримання компенсації для ремонту категорії А (сума компенсації не перевищує 200 тис. грн.) або протягом 18 місяців у випадку ремонту категорії Б.
Друга категорія (40–80 % конструктиву будівля пошкоджені, але відновлення будівлі можливе)	1) комісійне обстеження пошкодженого будинку; 2) підрахунок проектної та кошторисної документації; 3) після надходження фінансування виконання робіт з відновлення конструкцій будівлі; 4) після відновлення конструкцій будівлі, об'єкт, що зазнав ушкоджень, переходить з другої категорії в першу; 5) власник пошкодженого майна має право подати заявку на участь у програмі «ЄВідновлення».
Третя категорія (використання, ремонт будівлі є неможливим, що підтверджено експертами)	1) подача заявки власником пошкодженого приміщення для отримання компенсації за знищене житло; 2) встановлення розміру компенсації відповідно до методики, що затверджена на національному рівні; 3) отримання власником пошкодженого будинку житлового сертифікату для придбання об'єкта житлової нерухомості.

Джерело: складено авторами за матеріалами [19]

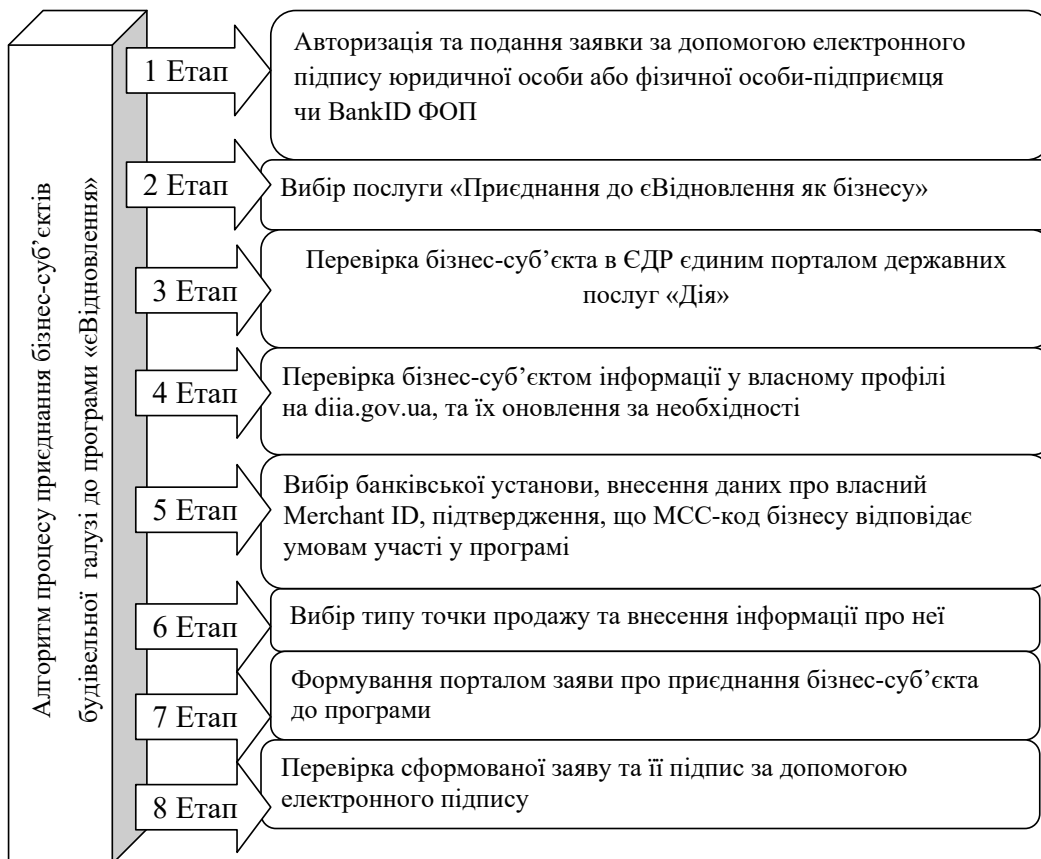

Рис. 1. Алгоритм процесу приєднання бізнес-суб'єктів будівельної галузі до програми «Відновлення» через єдиний портал державних послуг «Дія»

Джерело: складено авторами за матеріалами [21]

можуть створити можливість для розвитку бізнесу в рамках програми «Відновлення». У таблиці 1 охарактеризовано механізм використання електронної публічної послуги «Відновлення».

Таким чином, компанії у будівельному секторі повинні скористатися цим альтернативним шансом і приєднати свій бізнес до ініціативи «Відновлення», оскільки тисячі міжнародних фірм готові долучитися до відновлення України після завершення війни.

Попередні оцінки витрат на відновлення інфраструктури варіюють від 138 до 750 мільярдів доларів США (дані станом на лютий 2023 року) [20], хоча на сьогодні ці цифри значно зросли. Щоб учасники будівельного ринку могли стати підрядниками в рамках програми «Відновлення», їм потрібно пройти реєстрацію через єдиний портал державних послуг «Дія», процес якої детально проілюстрований на рисунку 1.

Слід звернути особливу увагу на відновлення об'єктів, що були знищені або пошкоджені внаслідок збройної агресії. Процес відновлення не повинен обмежуватися лише відтворенням того, що існувало до руйну-

вання. Необхідно запровадити новий, стратегічний та концептуально оновлений підхід до будівництва. У цьому контексті важливою є співпраця з іншими секторами економіки. Тобто, потрібно розробити загальнонаціональну концепцію відновлення зруйнованих чи пошкоджених об'єктів, яка враховувала б інтереси всіх задіяних економічних сфер. Лише за умов такого комплексного підходу до державного регулювання можна досягти якісного прориву в економічному зростанні та підвищенні добробуту населення.

Також до основних тенденцій вдосконалення державного управління в сфері будівництва належать кілька важливих факторів, таких як: реорганізація адміністративних процесів з метою оптимізації та зменшення термінів на підготовку необхідної документації при впровадженні інноваційних технологій у документообігу; своєчасне оновлення діючих будівельних норм і правил, що відображають актуальні світові тенденції в галузі будівництва й враховують сучасні методи зведення та використання новітніх високоінноваційних і енергоефективних матеріалів; оптимізація контролю

за дотриманням будівельних стандартів та норм; покращення процесу відбору підрядних організацій для безпосереднього виконання будівельних робіт; вдосконалення фінансових та кредитних механізмів для своєчасного забезпечення фінансування реалізації проєктів; удосконалення фінансових і правових механізмів для залучення інвестицій від міжнародних (у тому числі благодійних) організацій. Усі ці тенденції вимагають впровадження нових методів державного регулювання в будівельній сфері.

Висновки. Підсумовуючи раніше викладене, можна стверджувати, що адміністративно-правове регулювання має істотне значення для розвитку будівництва. Адміністративно-правові документи, які становлять важливу основу правового регулювання галузі, охоплюють широкий спектр питань, що стосуються, насамперед, будівельних стандартів, правил, норм, розроблених державою, а також відповідних норм на рівні держави і галузі, планів територій та їх забудови. Особливо слід акцентувати увагу на нормативно-правових актах, які регулюють процеси контролю в будівництві та адміністративну відповідальність за порушення у цій сфері.

На даний момент ще рано оцінювати нову систему цифрових послуг та портал «Дія», оскільки він працює не так довго, а цей ресурс активно розширює власні можливості для захисту прав громадян у будівельному секторі. Хоча портал було створено як незалежну платформу для надання послуг, він також тісно пов'язаний з Порталом Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва. Їх функції перетинаються. Це значно спростило документообіг, пов'язаний зі будівництвом та правами на нерухомість. Таким чином, дослідження його функціональних можливостей набуватиме усе більшу актуальність в майбутньому, а оптимізація електронних послуг стане одним з основних завдань Мінцифри в найближчий час. Крім того, сьогодні висувуються особливі вимоги до будівельної галузі, яка повинна максимально сприяти відновленню зруйнованих міст, селищ та сіл України, завданих країною-агресором. У цьому контексті правова база повинна бути орієнтована на підтримку виникнення нових форм діяльності в будівельному секторі, а також на залучення інвестицій та розвиток інноваційного потенціалу цієї сфери.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богінська Л.О. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України. *Економічні студії*. 2018. № 2 (20). С. 22–28. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533556.pdf>

2. Цифровізація будівельної сфери: спрощення життя для бізнесу та фундамент для прозорої повоєнної відбудови країни. URL: <https://tapas.org.ua/all-uk/blogs-uk/tsyfrovizatsiia-budivelnnoi-sfery-sprosh-chennia-zhyttia-dliabiznesu-ta-fundament-dlia-prozoroi-povoiennoi-vidbudovy-krainy> (дата звернення: 12.01.2025).

3. Блінова Г.О. Впровадження єдиної державної електронної системи у сфері будівництва як етап модернізації електронного урядування в Україні. В монографії «Стратегія сучасного розвитку України: синтез правових, освітніх та економічних механізмів», Чернігів : ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. С. 85–100. DOI: 10.54929/monograph-12-2022-02-02

4. Земля, будівництво, нерухомість. *Мортал Дія*. URL: <https://diia.gov.ua/services/categories/gromadyanam/zemlya-budivnictvo-neruhomist> (дата звернення: 18.01.2025).

5. Офіційно: «Портал Дія» – відтепер Єдиний державний вебпортал електронних послуг. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/ofitsiyno-portal-diya-vidteper-ediniy-derzhavniy-vebportal-elektronnikh-poslug> (дата звернення: 18.01.2025).

6. Портал «Дія»: які будівельні послуги доступні та як їх отримати. URL: <https://lviv.media/portal-diia-iaki-budivelni-posluhy-dostupni-ta-iak-ikh-otrymaty/> (дата звернення: 18.01.2025).

7. 10 нових електронних послуг: державний сервіс «Дія» отримав масштабний «апгрейд». *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/10/5/665934/> (дата звернення: 18.01.2025).

8. Порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 461 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2015 р. № 750). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/461-2011-p#Text> (дата звернення: 18.01.2025).

9. Порядок ведення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 р. № 681. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/681-2021-p#n40> (дата звернення: 18.01.2025).

10. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 19.01.2025).

11. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 19.01.2025).

12. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 19.01.2025).

13. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-1> (дата звернення: 19.01.2025).

14. Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери містобудівної діяльності від 11.06.2021 № 5655. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72212 (дата звернення: 19.01.2025).

15. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції впровадження технологій будівельного інформаційного моделювання (BIM-технологій) в Україні та затвердження плану заходів з її реалізації» від 17.02.2021 № 152-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/152-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 19.01.2025).

16. Завора О.М. Місія та пріоритетні напрями діагностики потенціалу, орієнтовані на управління розвитком підприємств будівельної галузі. *Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 16 листопада 2023 р.) / за ред. проф.

Назаренка О.В. Суми: СНАУ, 2023. С. 203 – 205.

17. «Відновлення». URL: <http://surl.li/tisvz> (дата звернення: 19.01.2025).

18. Дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення. URL: <http://surl.li/oookr> (дата звернення: 19.01.2025).

19. «Відновлення». Програма допомоги від держави. URL: <https://erecovery.dia.gov.ua/> (дата звернення: 19.01.2025).

20. Розвиток аудиторської професії: нові практики та послуги. URL: <http://surl.li/tisxr> (дата звернення: 19.01.2025).

21. Приєднатися до «Відновлення» як бізнес. URL: <http://surl.li/liqnh> (дата звернення: 19.01.2025).